

معلمی تعاملی

دکتر مهدی یاراحمدی خراسانی

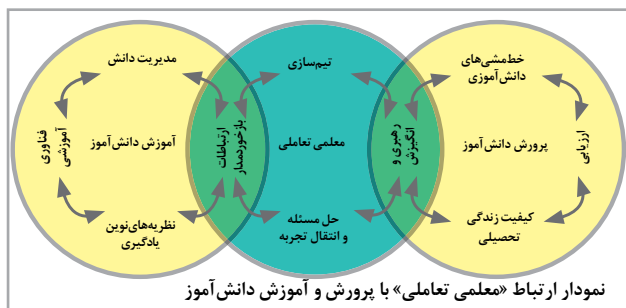
معلمی تعاملی و فرایند آموزش و پرورش

معلمی تعاملی مثلی است که از سه ضلع تعاملات، پرورش و آموزش تحصیلی، به شرح زیر، تشکیل شده است:

□ **اول؛ تعاملات (معلمی تعاملی):** معلمی تعاملی قبل از هر چیز نوعی نگرش است که بر اساس آن فرایند آموزش و پرورش یک‌سویه نیست و ابعاد متعددی از نظام‌های ارتباطی و مناسبات بین معلمان و دانش‌آموزان را در برمی‌گیرد. این تعاملات عمدتاً شامل چند مورد هستند: «تیم‌سازی، ارتباطات بازخوردمدار، رهبری و انگیزش، حل مسئله و انتقال تجربه».

□ **دوم؛ پرورش دانش‌آموز:** در دیدگاه تعاملی، پرورش دانش‌آموز اهمیت‌تی دوجندان دارد و ابعادی همچون: «خط‌مشی‌های دانش‌آموزی، رهبری و انگیزش، کیفیت زندگی تحصیلی و ارزیابی‌های مستمر» را شامل می‌شود.

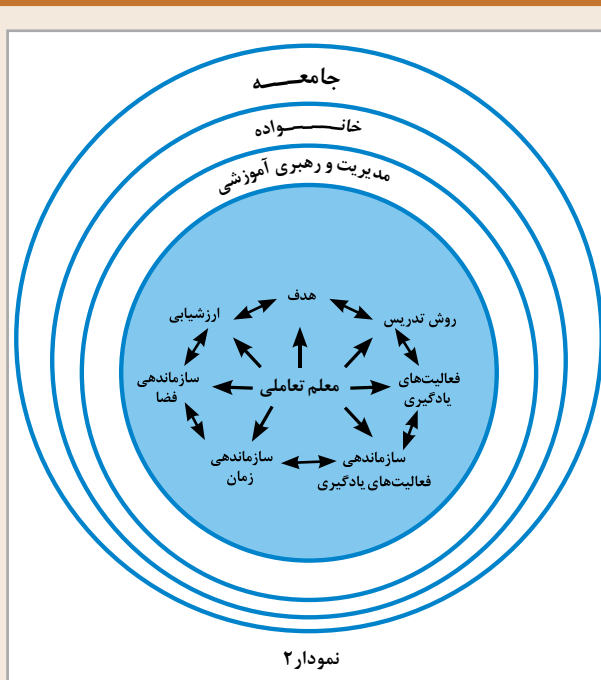
□ **سوم؛ آموزش دانش‌آموز:** در فرایند آموزش تعاملی دانش‌آموزان، ضمن حفظ شیوه‌ها و جلوه‌های معلمی و تأکید بر آن‌ها، به ابعادی مانند «مدیریت دانش، فناوری آموزشی، نظریه‌های نوین یادگیری و ارتباطات بازخوردمدار» توجه می‌شود.

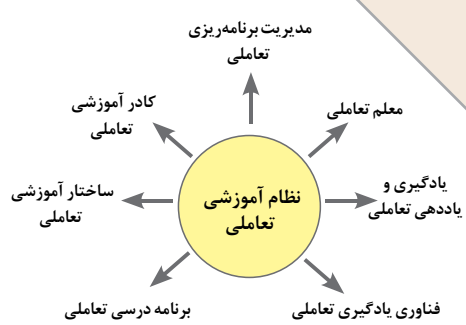
نظام آموزشی تعاملی

«معلمی تعاملی» در بستر «نظام آموزشی تعاملی» رخ می‌دهد؛ یعنی سامانه‌ای منسجم و یکپارچه که بر ارتباطات چندجانبه و تحول‌آفرین مبتنی است و از عناصر زیر تشکیل شده است (نمودار ۱ و جدول ۱):

□ «معلمی» کماکان شغل، معنا و مفهومی مقدس است که با واژگانی همچون «احترام، دانش، تعلق، تعهد، عشق و دلسوزی» مراعات نظیر دارد و هنوز هم در هیاهوی زرق‌وبرق عصر فعلی، آنانی که عقلی سلیم و قلبی رحیم دارند، جایگاه رفیع، کرامت و شرافت شمع فروزانی را که خود می‌سوزد تا روش‌نابخش فکر و اندیشه نوباوگان، نوجوانان و دانش‌آموزان باشد، ارج می‌نهند و طبق فرموده امام صادق (ع) که: «تَوَاضَعُوا لِمَنْ طَلَبْتُمْ مِنْهُ الْعِلْمَ؛ در پیشگاه کسی که از او دانش می‌آموزید، فروتن باشید»، در برابر مقام معلم و عظمت خدمات او تواضع و خشوع دارند. اما نکته مهمی که در این راستا باید مورد توجه قرار گیرد، انجام وظیفه معلمی بر اساس نیازهای روز، اقتضائات محیطی و شرایط ویژه نسل جدید است که هر روز پیچیده‌تر و سخت‌تر می‌شود و قابلیت کنترل و هدایت کمتری دارد. پیچیدگی وظیفه معلمی از آن نظر بیشتر به چشم می‌آید که به یاد آوریم فرایندهای تعلیم و تربیت مجموعه فعالیت‌ها و اقداماتی هستند که برای «آگاه‌سازی، مهارت‌افزایی و آماده‌سازی» فرزندان آدمی برای اتفاقات و رخدادهای فردای غیرقابل‌پیش‌بینی و پیراشوب صورت می‌گیرند. پس رویکردها و ابزارهایی فرامردن نیاز دارند که پاسخ‌گو باشند.

نمودار ۲

نمودار ۱

راهکارها و راهبردهای عملیاتی افزایش کیفیت معلمي تعاملی			
هدف ۱: توسعه مشارکت‌های اجتماعی (در سطح مدرسه، خانواده و جامعه) توسعه سبک زندگی مشارکت‌جویانه نقش‌آفرینی دانش‌آموزان و والدین در هدف‌گذاری			
هدف ۲: روش تدریس روش تدریس روش تدریس روش تدریس			
هدف ۳: فعالیت‌های یادگیری روش تدریس روش تدریس روش تدریس			
هدف ۴: سازماندهی فعالیت‌های یادگیری روش تدریس روش تدریس روش تدریس			
هدف ۵: سازماندهی زمان روش تدریس روش تدریس روش تدریس			
هدف ۶: سازماندهی فضا روش تدریس روش تدریس روش تدریس			
هدف ۷: ارزشیابی روش تدریس روش تدریس روش تدریس			

جدول ۲

نظام آموزشی تعاملی			
ردیف	عناصر	ویژگی‌ها	
۱	مدیریت برنامه‌ریزی تعاملی	محتاط	توسعه‌گر
۲	معلم تعاملی	مبتنی بر یادگیری	مبتنی بر یادگیری
۳	یادگیری-یاددهی تعاملی	دارای ارتباطات بازخوردساز	مبتنی بر نظریه‌های نوین
۴	فناوری یادگیری تعاملی	بهره‌بردار آسان	در دسترس قرار دادن توسعه‌دهنده‌ها
۵	برنامه درسی تعاملی	هم‌سودشن مستمر با نیازها	مبتنی بر مشارکت فراگیرندگان
۶	ساختار آموزشی تعاملی	سریع‌الانتقال	انعطاف‌پذیر و اصل
۷	کادر آموزشی تعاملی	تیزبین و نکته‌سنج	مسئولیت‌پذیر

جدول ۱

سخن پایانی

«معلمی تعاملی» دیدگاه و روشی است که به‌عنوان ضرورتی انکارناپذیر، نظام تعلیم و تربیت جهانی را در هزاره سوم تحت تأثیر قرار داده است. اکنون به‌خوبی نمایان است که فرایند آموزش و پرورش با اقدامات سنتی و یک‌سویه معلمان اثربخشی لازم را نخواهد داشت. باید باور کرد و پذیرفت، نسل جدید که قرار است زمام امور فردای جامعه را در دست بگیرد، هر چند از نظر «مسئولیت‌پذیری» و «تحرک» کمی افت کرده و به بیان عامیانه‌تر کم‌کار و تنبیل است، اما از حیث هوش، درک، قدرت تحلیل پدیده‌ها، درک پیچیدگی‌ها، قدرت انتقاد و تفکر و سرعت پردازش داده‌ها، به دلیل ارتباط تنگاتنگی که با فناوری، رسانه‌ها و داده‌پردازها دارد، از قدرت و توانایی فراوانی بهره‌مند شده است. پس اینکه توقع فرمان‌برداری محض یا ضبط و پذیرش داده‌ها را بدون نقد و اعمال نظر داشته باشیم، چالش‌هایی را در فرایند آموزش و عقب‌ماندگی نظام آموزش کشور سبب می‌شود.

راهکارها و راهبردهای افزایش کیفیت معلمي تعاملی

«معلمی تعاملی» در بستر مدیریت و رهبری آموزشی «تحول‌گرا» و «تعامل‌گرا» شکل می‌گیرد؛ امری که بر اساس «سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» باید بر اساس «نیازهای روز» و «مطالبات منطقی و به‌حق خانواده و جامعه» سامان یابد. اگر قرار است بر اساس آنچه در بیانیه گام دوم انقلاب آمده است، نسل دانش‌آموز امروز به‌عنوان وارثان اصیل و امین آموزه‌های انقلابی و اسلامی، آینده کشور را رقم بزنند، باید پنج اقدام بنیادین «بازآفرینی به‌هنگام و هوشمند، سازگاری فعالانه با تغییرات محیطی، بهسازی روندها و فرایندها، هم‌سازی با فناوری‌های روز و اصلاح برای نظام آموزشی به‌سمت تعامل‌گرایی و مهارت‌محوری» مورد توجه قرار گیرند. بر همین اساس، مهم‌ترین راهکارها و راهبردهای عملیاتی افزایش کیفیت معلمي به شرح زیر موضوعیت می‌یابند (نمودار ۲ و جدول ۲):